

# ***Quatre documents de l'any 1604 relacionats amb el govern de la vila de Bellpuig***

per Josep M. Llobet i Portella

## **INTRODUCCIÓ**

Oferim, en aquest treball, la transcripció de quatre documents notariais, tots ells de l'any 1604, relacionats amb les activitats de govern de la vila de Bellpuig. Van ser copiats en un *Manual* de Joan Gener, notari de Bellpuig, volum que es troba al Fons Notarial (FN) de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC).

Aquestes activitats de govern, com veurem, podien ser realitzades pel batlle, representant del duc de Sessa, senyor de la població, o, en un nivell inferior, per les autoritats municipals: paers i consellers.

## **CONTRACTACIÓ D'UN BOTXÍ**

El primer document, datat el dia 17 de març, és un contracte mitjançant el qual Joan Sant-romà, botxí de la ciutat de Lleida, es comprometia a estar present a la vila de Bellpuig durant les dues fires -una d'elles se celebrava el dia de Sant Magí i l'altra tenia lloc la diada de Rams- i quan calgués exercir les activitats que li eren pròpies: assotar, marcar, turmentar i penjar. En cas que calgués assotar algú i es trobés una persona que ho volgués fer, es dispensava al botxí de l'obligació de traslladar-se a Bellpuig. Joan Sant-romà, en compensació del seu treball, rebria els beneficis de l'administració dels jocs de la vila, un dels quals era el joc de la dama. Els pactes es mantindrien mentre les dues parts ho volguessin.

El contractant del botxí va ser el batlle de la vila, ja que l'administració de justícia estava reservada al senyor, el qual, a Bellpuig, podia fer aplicar fins i tot la pena de mort.

## **CONTRACTACIÓ DEL TALLADOR DE LA CARNISSERIA**

Mitjançant el segon document, redactat el dia 10 d'abril, Montserrat Farnós, carnisser de la vila de Valls, es feia càrrec de la carnisseria de Bellpuig durant un any. En concret, des del dia de Pasqua de Resurrecció d'aquell any 1604 fins al dia de Carnestoltes de l'any següent.

La carn més sol·licitada era la de moltó i la d'ovella, però hom matava també bous i bacons, tant per compte de la vila com dels particulars. A més de la carn, eren venuts els caps, les freixures, els peus, la sang i altres menuts de les bèsties mortes.

L'import que rebria el carnisser per la seva feina seria de cinquanta lliures, pagadores en tres parts iguals al llarg de l'any, una cada quatre mesos.

## **ARRENDAMENT DE LA VENDA DE LA NEU**

La informació que ens aporta el tercer document, el qual va ser fet el dia 9 de maig, fa referència a la venda de neu a la població. En la data indicada, els paers de Bellpuig arrendaren aquest servei a Joan Ricart, hostaler de la vila, per un període que aniria des del dia de l'Ascensió fins al final del mes de setembre, o sigui durant els mesos més calorosos. La neu que vengués caldria que fos bona i neta i el seu preu no podria ultrapassar els quatre diners per lliura.

Joan Ricart hauria de pagar a la vila la quantitat de deu lliures i un sou, la qual es faria efectiva, com a màxim, al final del mes de juliol d'aquell any.

## **VENDA DEL CUIRAM DE LA CARNISSERIA**

Amb el quart i últim document transcrit, que porta la data del 2 de juny, els compradors de les carns de la carnisseria de Bellpuig, els quals havien estat elegits i nomenats pel consell municipal per a realitzar aquest servei, es comprometien a vendre totes les pells dels animals que es matessin per tal de proveir la carnisseria de la població a Francesc Torroella, blanquer de la vila de Montblanc.

Aquestes vendes s'efectuarien durant un període d'un any, el qual hauria començat el dia de Santes Creus. Els imports s'anotarien en un llibre i serien liquidats en tres pagues iguals: la primera, com a màxim, el dia de Sant Miquel del mes de setembre, la segona per la festivitat de Sant Antoni i la tercera en arribar la festa de Santes Creus, una vegada acabada la durada dels pactes.

És interessant la dada que indica que des del dia de Pasqua fins a la festa de Santes Creus, o sigui des del 18 d'abril fins al 3 de maig, d'aquell any 1604, van ser lliurades quaranta-set pells de moltons i ovelles, ja que aquesta devia ser la quantitat d'animals morts i venuts a la carnisseria de la vila i constitueix un indicador del consum de carn a Bellpuig en aquell temps.

## TEXTOS DOCUMENTALS

1

1604, març, 17. Bellpuig

*Joan Tudela, batlle de Bellpuig, contracta els serveis de Joan Sant-romà, botxí de Lleida.*

AHCC, FN, Bellpuig, 2, Joan Gener, *Manual*, 1604, s. f.

Die XVII predictorum mensis et anni in dicta villa Pulcri Podii Angulariae.

De y sobre la conductió fahedora per y entre mossèn Joan Tudela, balle de la present vila de Bellpuig, de part una, e Joan Sanct-romà, mestre major de sentències, id est, carnifex, de la ciutat de Lleyda, de part altra, se són fets los pactes següents:

Primo que lo dit Sanct-romà sie tingut y obligat en acudir quiscun any a la present vila los dos dies de fira, ço és, a Sanct Magí y a fira de Rams, e, sempre que serà demanat per a fer faena de son offici en la present vila, com és açotar, marcar, penjar e atormentar, haje de venir encontinent, e, si per culpa sua deixave de venir a exercir dit offici quant avisat fos, en tal cars pugue mossèn Tudela embiar a cercar altre ministre a gastos y despeses de dit Sanct-romà, e també que, si se offerís açotar ab algú e se trobàs pobre o altra persona que'l volgués açotar, que per evitar gastos a dit Sanct-romà de venir de Lleyda a Bellpuig per tan poca cosa, trobat-se pués qui exercís dit offici, que tot allò que's pagarie a la tal persona que açotave o altra cosa exercirie per dit Sanct-romà que també sie tingut y obligat en pagar-ho y reffer-ho al dit mossèn Tudela.

Ítem lo dit mossèn Joan Tudela, tant en nom de balle de la present vila com encara com a veledor e tesorer del senyor duch de Sessa, senyor de dita vila, convé y en bona fe promet al dit Joan Sanct-romà de donar-li y concedir-li, com ab lo present li dóna y concedeix, tots los jochs, tant de la dama com altres que en la present vila se juguen, e fins vuy se han acostumat de donar al qui senblant càrrech exerceix y ha exercit en dita vila, volent que totes les ganàncies resultants del barato o altres de aquells que reba y exegesca y fasse a ses voluntats per los treballs y exercicis que dalt estan especificats, e acò tant quant exercirà dit offici y servirà en la present vila y no de més avant, lo qual tracte sie durador a voluntat de quiscuna de les parts, prometent fer-li haver y tenir dits jochs, etc.

Et ideo nos dicte partes laudantes, etc., promittimus pars parti predicta attendere sine dilacione, etc., sub pena XXV librarum, cum obligatione bonorum, scilicet, dicti Sanct-romà proprietorum et dicti Tudela domini ducis, etc. Fiat large vicitudinarie iuxta cursum.

Testes sunt Petrus Obrador, sartor, et Petrus Grassa, agricola, Pulcri Podii.

1604, abril, 10. Bellpuig

*Els paers de Bellpuig contracten el tallador de la carnisseria de la vila.*

AHCC, FN, Bellpuig, 2, Joan Gener, *Manual*, 1604, s. f.

Dicto die in dicta villa Pulcri Podii.

Los honorables Berenguer Vilamajor, Joseph Vellet y Francesch Ciurana, pahers en lo any present y corrent de la vila de Bellpuig, tenint per a les coses davall scrites comissió y plen poder del consell segret de la universitat de dita vila per a d'aquest effecte en lo dia de vuy celebrat, per tant, en dit nom, de grat y de certa sciència, per a temps de un any, ço és, un carnal que comensarà a córrer lo dia de Pasqua de Ressurrecció pròxim vinent y finirà lo dia de Carnestoltes també pròxim, condueixen e lloguen en taller de les carns de la carneria de dita vila de Bellpuig, tant de moltó com de ovella, al honorable Monserrat Farnós, taller de la vila de Valls, present y davall acceptant, lo qual a tot son cost, gastos y despesas haje de tallar y servir en las taulas de dita carneria e ab los pactes y condicions següents:

Primo que lo dit Farnós, taller, sie tingut y obligat en donar fermanses a contentament dels senyors de pahers.

Ítem que haje de tenir carn fins a deu hores de matí y a la vesprada haje de comensar a tallar a les dues hores.

Ítem que, si forasters vénen y ell se'n anave fora, que haje de deixar les claus de la carneria en casa o altre persona per ell que done carn als forasters y altri si-n voldrà.

Ítem de Pasqua fins a Sanct Miquel que al cap de dues hores que la carn serà morta que la haje de pesar y que haje de restar un peu en cada bèstia que matarà y no-l pugue llevar fins la bèstia sie posada al canestó.

Ítem que no pugue tocar ninguna cosa de la bèstia fins que sie pesada sens licència del pesador.

Ítem que de Sanct Miquel a Carnestoltes haje de pesar les bèsties tres hores après que seran mortes.

Ítem que haje de donar compte cada semana y donar dinés al clavari de la carn que haurà venuda.

Ítem que haje de rebre la carn al canastó ab tascarra.

Ítem que haje de tenir les taules ben provehides de carn a coneguda dels senyors dels pahers.

Ítem que haje de donar la carn al qui primer la demanarà de allà a hont vulle, mes de la carn mortuyna que despedirà se li daran quatre dinés per lliura de carn

y la que no podrà despedir que la torne'n a cobrar y, pesada, que en aquella no tingue salari.

Ítem que no pugue comanar a altri lo tallar de la carn sinó fos per via de malaltia o ab llicència dels senyors pahers y, si cas ho feye, que'n puguen cercar hu a ses costes.

Ítem que per cada bou que matarà per compte de la vila se li donarà sinch sous y si serà de particulars dotse sous.

Ítem que, si la vila volrà matar alguns bacons eo voldrà donar llicència ad algun particular que en mate, que haje de matar-los y pesar-los y tallar-los y que de la vila no'n haje de haver més de un real y dels particulàs dos reals, y que los dinés dels particulars ells mateixos se'ls hagen de rebre perquè dit taller no'n haje de donar compte.

Ítem volen que dit taller haje de donar compte de totes les menússies de les bèsties que pesarà al preu que seran tatxades.

Ítem volen que les pells de les bèsties que's tallaran ne hage de donar compte, portant ell la talla y altra qui rebrà les pells.

Ítem per lo retall se li donarà quatre dinés per bèstia, més la tatxa de les menuderies et de aquest modo, ço és, lo cap del moltó nou dinés, les frexures set dinés, lo cap de la ovella vuyt dinés y les frexures sis dinés, los peus dos dinés, sanch dos dinés, lo darrer dos dinés y lo entrevig un sou.

Ítem que lo pastor que escorxarà ho haje de fer a tal hora que no sie en perjudici de la guarda del bestiar y, si cars serà que los pastors eren fora o estiguessen ocupats en lo del bestiar, que en tal cars haje lo carnicer de escorxar una y dos bèstias si menester serà y quant menester sie.

E així ab dits pactes y condicions e servint dit Farnós dita carniceria, servant aquells, li prometen donar y pagar dit[s] senyors de pahers, en nom de dita universitat, per sos treballs y servici sinquanta lliures, moneda barcelonesa, pagadores per ses terces de quatre en quatre mesos e açò sens ninguna dilació y scusa, etc., prometent durant dit temps fer-li haver y tenir dita conducta, per les quals coses ne obliguen los béns de dita universitat, mobles, etc., renunciant son for propri y submissió a qualsevol altre y ab jurament.

E a d'açò lo dit Monserrat Farnós, taller, lloant y approbant les coses sobredites y acceptant dita conducta per lo preu y salari sobredit y ab los pactes y condicions sobredits, als quals expressament consent, convé y en bona fe promet a dits senyors pahers, en dit nom, de que per lo dit preu y salari tallarà y servirà en dita carniceria bé y degudament, segons a un bon taller se pertany, sens ninguna dilació y scusa, ab salari de procurador sinch y deu sous e ab totes restitucions y despesses, danys e interessos. E per major tuyció y seguretat de aquestes coses ne done per fermança y principal pagador, ab ell y sens ell et in solidum, al honorable Joan Tàcies, calseter de la vila de Arbecha, davall acceptant, lo qual juntament ab ell y sens ell serà tingut y obligat a totes les sobredites coses. Ad aquestes coses dit

Joan Tàcies, etc. Fiat acceptacio insimul et in solidum et cum dictibus clausulis censualis obligacione bonorum suorum in solidum et renuntiationibus necessariis tam fideiussoris quam proprii fori et submissione alterius fori, cum posse variandi, etc., et cum scriptura tercii in bonis tantum cum constitutione procuratorum et iuramento iuxta cursum notarii infra scripti.

Testes firmæ omnium predictorum preter firmas dictorum Francisci Ciurana, patiarri, et Ioannis Tàcies, fideiussoris, sunt Thomas Vidal, scriptor, et Antonius Gonçalves, dictæ villæ Pulcri Podii habitatores.

Testes firmæ dicti Ioannis Tàcies fideiussoris prædicti, qui firmavit in villa Verduni die vigesima quinta prædictorum mensis et anni, sunt magnifici dominus Matheus Pocrull, villæ Palatii Angulariæ, et Paulus Morató, villæ Linyesolæ, ambo mercatores.

3

1604, maig, 9. Bellpuig

*Els paers de Bellpuig arrenden a Joan Ricart, hostaler de la vila, la venda de la neu.*

AHCC, FN, Bellpuig, 2, Joan Gener, *Manual*, 1604, s. f.

Die nona predictorum mensis et anni in dicta villa Pulcri Podii.

De y sobre les coses davall scrites per y entre los honorables en Berenguer Vilamajor, Josep Vellet y Francesch Ciurana, pahers en lo present y corrent any de la present vila de Bellpuig, de part una, y en Joan Ricart, hostaler de la mateixa vila, de part altra, se són fets, firmats y jurats los pactes y avinensa e conductió ab la capitulació següent:

E primerament los dits honorables pahers per a temps, és a saber, des de lo dia de la Assensió pròxim venidora fins per tot lo mes de setembre pròxim arrenden al dit Joan Ricart lo càrrech de vendre y provehir de la neu en la present vila de Bellpuig durant dit temps així que ninguna altra persona pugue vendre neu en la dita vila y son terme sens consentiment de ell dit Ricart, haguda per a d'açò llicència dit Ricart de dit[s] senyors pahers, ab pacte, emperò, que dit Ricart haje de tenir compliment de neu tant per als de la vila com per als de fora que la voldran gastar en la vila y terme de Bellpuig y que sempre que faltarà neu de matí, ço és, des de vuyt hores fins a les sinch hores de la vesprada, pague lo ban de sinch sous y si des de sinch hores de vesprada li faltarà la neu fins al sendemà de matí a les vuyt hores pague també lo ban de sinch sous, de tal manera que, havent-hi neu per a dinar a les hores sobredites, que n'i haje a les sinch hores de vesprada y, passades dites hores asenyalades de quatre en quatre hores li faltarà neu, caigue en ban de dits sinch sous, aplicadors per a les coses al consell ben vistes, tant en obres pies com altres, y tanbé que dit Ricart sie tingut y obligat en donar o vendre neu fins

a deu hores de denits y que entre dia sempre li demanaran neu, ara sie a lliures com a miges lliures e conforme la i demanaran, la haje de vendre, ab tal que no puga vendre dita neu més de a quatre dinés per lliura als de la vila eho forasters la smercen dins la vila e terme. E més que dita neu ha de vendre sie bona y neta y rebedora, sense pedres ni altres brutícies que la fes pesar més del degut. Lo qual arrendament li fan per preu de deu lliures y un sou, les quals dit Ricart haje de pagar a dits senyors de pahers de así per tot lo mes de juliol pròxim, promettent dits senyors de pahers fer-li haver y tenir dit arrendament durant dit temps y estar-li de evictió, per lo qual ne obliguen los béns de dita universitat ab totes les clàusules, obligacions y renunciacions nessesàries y ab jurament largament.

Ítem ab altre capítol lo dit Joan Ricart lo dit arrendament del càrrech de vendre dita neu ab los pactes y conditions e ab los modos y preu sobredits, als quals consert, accepte e promet pagar dit preu per tot lo dit mes de juliol pròxim, prometent també complir y servir tot lo dalt specificat, y per açò ne dóna per fermança a mestre Macià Sabater, calseter de dita vila, davall acceptant, lo qual, etc. A d'açò dit Macià Sabater accepte, etc. Obligant-se tots dos ab totes les clàusules y obligacions nessesàries, renu[n]ciació de propri for, submissió, etc., e a la lley que diu que primer sie convingut lo principal, etc., y a tot altre y ab jurament largament.

Et ideo nos dicte partes laudantes, etc. Pena est centum librarum Barchinonensium. Fiat large.

Testes firme omnium predictorum preter dictum Sabater, fideiussorem, sunt Iacobus Biscarri, natu minor, et Petrus Ramon, agricole Pulcri Podii.

Testes firme dicti Sabater, fideiussoris, qui firmavit dicto die in dicta villa sunt honorabiles Antonius Mestre, mercator, et Antichus Pujol, sutor, dicte ville.

4

1604, juny, 2. Bellpuig

*Els compradors de les carns de la carnisseria de Bellpuig venen el cuiram del bestiar que es matarà durant un any.*

AHCC, FN, Bellpuig, 2, Joan Gener, *Manual*, 1604, s. f.

Dicto die in dicta villa.

De y sobre les coses davall scrites eo sobre la renda del cuyram del bestiar que's mate en la carneria de la vila de Bellpuig, per y entre los honorables Joseph Cornellana, pagès, y Francesch Phelip, hostaler, de dita vila, com a compradors que són de les carns de la carneria de dita vila en lo present y corrent any per lo

consell y universitat de aquella elegits y anomenats e com a ttenint per a d'açò y altres coses plen poder de dit consell, de part una, e Francesch Torroella, blanquer de la vila de Montblanch, de part altra, foren fets los pactes següents:

Primerament dits compradors venen al dit Torroella tot lo cuyram del bestiar se matarà en dita carniceria per temps de un any, lo qual comensarà a córrer lo dia de Sanctes Creus proposat e finirà lo dia de Sanctes Creus pròxim, entès, emperò, y declarat que per lo que los dits compradors són entrats lo dia de Paschua de Resurectió pròxim pasada y compliran lo dia de Paschua de Resurectió pròxim venidora y per a complir ells dits compradors lo que los compradors de l'any passat havien promès sien tinguts y obligats los compradors de l'any vinent MDCV en donar totes les pells se mataran des de Paschua fins a Sanctes Creus, si y segons han complit los dits compradors en dit Torroella en donar-li dites pells se són mortes en dita carniceria en lo present any y de dita jornada de Pasqua fins a Sanctes Creus, per lo qual temps se li han lliurat quoranta-set pells llanudes entre moltons y ovelles, a rahó de sis sous per pell, y totes les pells y així de moltó com de ovella se faran des de Sanctes Creus fins a Sanct Miquel de setembre haje de pagar a rahó de tres sous per pell y les de anyell pellasses a devuyt dinés y les de anyell llenudes a rahó de a real per pell, y des de Sanct Miquel fins a Sanctes Creus, així les de moltó com les de ovella, a rahó sis sous per pell, entès s'i han de comprar algun esgarrot de bestiar negre, així de moltó com de ovella, des de Sanctes Creus fins a Sanct Miquel a rahó de dos sous y mix y des de Sanct Miquel fins a Sanctes Creus a rahó sinch sous per pell, y totes les pells mortuhines a tres per dos en les diades sobredites creixent y minvant dits preus, promettent fer-li haver dita venda, etc., sots obligació dels béns de dita universitat, ab totes renunciacions degudes y pertanyents y ab jurament largament.

Ítem ab altre capítol lo dit Francesch Torroella accepta la dita compra eo arrendament per lo dit temps de dit cuyram a ell feta, promettent pagar lo preu de totes les pells haurà rebudes, segons se mostraran continuades en lo llibre que per a d'açò aportaran dits compradors y Torroella, ab tres iguals pagues, fahedores la primera paga des de Sanctes Creus fins a Sanct Miquel de setembre y la segona paga a Sanct Antoni y la tercera a l'altra festa de Sanctes Creus, sens dilació alguna, ab salari de procurador acostumat, obligació de béns, ab renunciació de son for, ab sumissió a qualsevol altre, com altres nessesàries y ab jurament largament.

Et ideo nos dicte partes laudantes, etc., promittimus predicta attendere et complere sub pena XXV librarum.

Testes sunt Thomas Vidal, scriptor Pulcri Podii, et Hieronymus Planes, chirurgus Barchinone.